

MARTIN CHAUTARI

VERSION 3

updated 9 May 2017

नेपालका आदिवासी जनजाति महिला : सन्दर्भ सूची (२०१६-२०७३)

INDIGENOUS (JANAJATI) WOMEN OF NEPAL: A BIBLIOGRAPHY (1960-2016)

कैलाश राई (KAILASH RAI)

परिचय

सूचीकृत र सूचीकरणको अभ्यासमा रहेका पाँच दर्जन बढी नेपालका आदिवासी जनजाति समुदायका महिलाहरूको आ-आफ्नै सामाजिक-सांस्कृतिक, भाषिकलगायतका पहिचान छ। नेपाली समाज र संस्कृतिको बहुआयामिक पक्षहरूको एक अभिन्न अंगको रूपमा रहँदै आएको आदिवासी जनजाति महिलाहरूको सवाल नेपाली (मूलधारे) महिला आन्दोलन र आदिवासी जनजाति आन्दोलनसँग अन्तरसम्बन्धित छन्। ती दुवै आन्दोलनमा तिनै अन्तरसम्बन्धित सवालहरूलाई उठाउने प्रयत्नसँगै पचासको दशकमा आदिवासी जनजाति महिलावारे समुदायभित्रैबाट नेपाली भाषामा लेखन र बहसको थालनी हुन पुग्यो। जनजाति आन्दोलनमा संलग्न रहेका महिला एवं पुरुषहरूले त्यस्तो लेखन कार्यको थालनी गरेका थिए। त्यसअघि अनुसन्धानकेन्द्रित धेरैजसो लेखनहरू विदेशी अध्ययन-अनुसन्धाता, समाजशास्त्री-मानवशास्त्रीहरूद्वारा लेखिएका र थोरै संख्यामा जनजाति समुदायबाहिर र समुदायभित्रैबाट लेखिएका छन्।

पचासकै दशकमा आदिवासी जनजाति महिलाहरू स्वतन्त्र रूपमा संगठित हुने कसरतमा जुटे। उनीहरूको संगठन विस्तार र लेखन कार्य दुवैले क्रमशः निरन्तरता पाउँदै गयो। २०५५ सालमा गठन भएको 'राष्ट्रिय आदिवासी जनजाति महिला मञ्च'ले सर्वप्रथम आदिवासी जनजाति महिलाकेन्द्रित *आदिवासी महिला आवाज* नामक म्यागेजिन प्रकाशनमा ल्यायो। स्वयं उनीहरूकै पहलमा आदिवासी जनजाति महिलाकेन्द्रित पहिलो प्रकाशन सम्भवतः यो नै हुनुपर्छ। त्यस अलावा संगठनमा औपचारिक रूपमा आवद्ध भएका आन्दोलनकर्मी, जनजाति महिलाका सवालमा जागरुक भई आवाज उठाउने सचेत व्यक्तिहरू र जनजाति महिलाका सवालप्रति रुचि र चासो राख्ने जमातले लेखन कार्यलाई अघि बढाए।

सीमित व्यक्तिबाट शुरु भएको लेखन कार्यलाई दोस्रो जनआन्दोलन अधिसम्म प्रायः आन्दोलनरत महिलाहरूले नै निरन्तरता दिए। दोस्रो जनआन्दोलनपछि भने समुदायभित्रैबाट लेखन कार्य र लेखकहरूको संख्यात्मक र गुणात्मक वृद्धि भयो। अधिकांश लेखहरू आदिवासी जनजाति महिलाहरूको अवस्था, हकअधिकार र सामाजिक-सांस्कृतिक पहिचानकेन्द्रित छन्। ती लेखहरू विशेषतः दुई खालका रहेका छन्। पहिलो, आदिवासी जनजाति समुदायका निश्चित जाति विशेष महिलाकेन्द्रित र दोस्रो, आदिवासी जनजाति समुदायका महिलाहरूलाई समग्रमा राखेर लेखिएका छन्।

दोस्रो जनआन्दोलनपछि समावेशिता र समानुपातिक प्रतिनिधित्वको बहस र धेरथोर अभ्यास भएसँगै आदिवासी जनजाति महिलाको सवाललाई 'पहिचान'को सवालको रूपमा उभ्याउन सहज भयो। उनीहरूको सवाल चर्चा र अध्ययनको विषय बन्न थाल्यो र लेखन कार्यले पनि समय सापेक्ष गति लियो। पछिल्लो समयमा लेखिएका लेखहरू संविधानसभा, समावेशिता, प्रतिनिधित्व, पहिचान एवं राज्य पुनःसंरचनाको विषयवस्तुसँग पनि गाँसिएका छन्। तर, दोस्रो संविधानसभामार्फत् नेपालको नयाँ संविधान निर्माण एवं जारी भएपछि

CONTACT US

MARTIN CHAUTARI

27 Jeetjung Marg, Thapathali

GPO Box 13470, Kathmandu, Nepal

Tel: +977-1-4238050/4102027; Fax: +977-1-4240059

Email: chautari@mos.com.np

www.martinchautari.org.np

आदिवासी जनजाति महिलाको हकमा के-कस्ता प्रावधानहरू अटाए वा अटाउन सकेनन् भन्नेखालका सामग्री भने उपलब्ध छैन । संविधानसभा, राज्य पुनःसंरचनासम्बन्धी लेखहरूले संविधानसभामार्फत् संविधान निर्माण कार्य चलिरहेको तत्कालीन तरल अवस्थालाई मात्रै चित्रण गर्दछ । नयाँ संविधान जारी भइसकेपछिको अवस्थाबारेमा भने जनजाति महिलाकेन्द्रित लेखनहरू आउन बाँकी नै छ ।

वि.सं. २०४६ पछिको राजनीतिक परिवर्तनसँगै मौलिकको जनजाति आन्दोलन तथा जनजातीय संगठनहरूमा महिलाको अवस्था र भूमिका के-कस्तो रहेछ भन्ने जिज्ञासाको परिणामस्वरूप पहिलो पल्ट यो सन्दर्भ सूची तयार पारिएको थियो । संकलित सूचीलाई सर्वप्रथम वि.सं. २०६८ मा मार्टिन चौतारीको वेबसाइटमार्फत् सार्वजनिक गरिएको थियो । वि.सं. २०७३ साउनमा दोस्रोपटक अद्यावधिक गरी वि.सं. २०१६-२०७३ असारसम्मको अवधिमा प्रकाशित भएका सामग्रीहरूलाई सूचीकृत गरियो । उक्त सूची *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ (२०१६-२०७३)* पुस्तकांशको रूपमा प्रकाशन भयो । त्यसैको तेस्रो संस्करण हो यो सूची ।

यो सूचीले आदिवासी जनजाति महिलाका बारेमा कुन कालखण्डदेखि के-कति, र कस्ता कस्ता विषयवस्तुमा लेखन कार्यहरू कस-कसमार्फत् भइरहेका छन् भन्ने संक्षिप्त जानकारी दिन्छ । पहिलो पल्ट सार्वजनिक गरिएको अघिल्लो सूचीमा वि.सं. २०५५ देखि २०६८ सम्मका अवधिभित्र विभिन्न स्रोत र माध्यममा उपलब्ध भएका सामग्रीलाई समावेश गरिएको थियो । परिमार्जित सूचीको दोस्रो संस्करणमा वि.सं. २०१५-२०२५ सम्म प्रकाशित महिला म्यागेजिन *स्वास्नीमान्छे*मा तत्कालीन समयमा विभिन्न भू-भागमा बसोबास गर्ने (आदिवासी जनजाति समुदायका) महिलाहरूसम्बन्धी लेखहरू छापिए । ती लेखहरू यो सूचीमा समावेश गरिएका छन् । *स्वास्नीमान्छे*मा प्रकाशित ती लेखहरू प्रायः आदिवासी जनजाति समुदायभित्र र बाहिरका व्यक्तित्वहरू, जो सबै पुरुष छन्, द्वारा लेखिएका थिए । आदिवासी जनजातिको रूपमा सूचीकृत हुनुपूर्व लेखिएका ती लेखहरूले आदिवासी जनजाति समुदायका महिलाहरूको तत्कालीन सामाजिक-सांस्कृतिक-पारिवारिक लैंगिक अवस्थालाई उजागर गर्छ । साथै, उनीहरूप्रति बाह्य समाजको दृष्टिकोणबारे पनि जानकारी दिन्छ ।

यस सूचीमा आदिवासी जनजाति महिलाका पहिचानको सन्दर्भमा सवालगत दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण मानिने/मानिएका विषयवस्तु समेटिएका नेपाली र अंग्रेजीमा उपलब्ध लेख रचनाहरूलाई सम्भव भएसम्म खोजेर समेट्ने प्रयास गरिएको छ । जसमा पुस्तक, जर्नल, म्यागेजिन, स्मारिका, बुलेटिन, प्रकाशित/अप्रकाशित प्रतिवेदन, कार्यपत्रदेखि सामाजिक संघसंस्था एवं राजनीतिक भगिनी संघसंस्थाहरूको मुखपत्रमा छापिएका लेखहरूसमेत समावेश गरिएका छन् । अघिल्लो प्रकाशित सूचीमा समेटिएको स्नातकोत्तर तहको शोधले जनजाति महिलाकेन्द्रित हुने/भएका शोध अध्ययन कार्यको जानकारी दिने भएपनि खोजबिनको अभाव र समयसीमाका कारण तत्कालको लागि यस सूचीबाट हटाइएको छ । दैनिक/साप्ताहिक पत्रपत्रिकामा छापिएका र अनलाईनका सामग्रीहरू पनि यस सूचीमा समावेश गरिएको छैन । विभिन्न विधागत शोध-अनुसन्धान, अप्रकाशित प्रतिवेदन, कार्यपत्रको सन्दर्भमा भने पर्याप्त खोजबिन गर्न बाँकी नै छ ।

सजिलोका लागि पुस्तक; पुस्तकका लेख; जर्नलका लेख; म्यागेजिन/स्मारिका/बुलेटिनका लेख; प्रकाशित/अप्रकाशित प्रतिवेदन गरेर सूचीलाई पाँच खण्डमा विभाजन गरिएको छ । नेपाली महिलाका विविध पहिचानका आयाम, आदिवासी जनजाति आन्दोलनको लिंगीय आयाम र आदिवासी जनजाति/महिलाका बारेमा अध्ययन अनुसन्धान गर्न चाहने वा चासो राख्ने सबैलाई यो सूची उपयोगी हुनेछ ।

आदिवासी जनजाति महिलाका सन्दर्भमा लेखिएका लेखहरू सूचीबद्ध गर्ने प्रयासको निरन्तरता स्वरूप तयार पारिएको यस सन्दर्भ सूचीमा नेपालका आदिवासी जनजाति महिलाहरूबारे लेखिएका सामग्रीहरू सबै अटाएका छन् भन्ने मेरो दाबी हैन । तसर्थ यसमा छुटेका र नयाँ भेटिने सामग्रीहरूलाई बेलाबेलामा अद्यावधिक गरिदै लगिने छ । यस सूचीलाई अद्यावधिक गर्न, यसमा रहेका कमीकमजोरीहरूलाई सच्याउन सम्पूर्ण पाठकहरूमा सल्लाह र सहयोगको लागि अनुरोध छ । त्यसको लागि चबषपवर्षविकज२०१६ अक मा सम्पर्क गर्न सक्नुहुनेछ ।

INTRODUCTION

More than five dozen women of Indigenous Nationalities that are formally enlisted by Government of Nepal and in the practice of enlistment have their own socio-cultural as well as linguistic identities. An integral facet of Nepal's multidimensional society and culture are the issues of indigenous (janajati) women. The issues are closely interrelated with Nepali (mainstream) women's movement and indigenous (janajati) movement. Both the movement made an attempt to raise the interrelated issues. Writings and discussions in Nepali language began from within the janajati community in the 1950s, specifically from the women and men engaged in the janajati movement. Bulk of earlier research based writings were produced by foreign scholars/researchers, sociologists and anthropologists. Fewer writings have emerged from Nepali writers, outside and within the janajati community.

Indigenous (janajati) women increased their efforts to be organized and to work independently in the 1950s. Subsequently their organized efforts evolved and writings became frequent. *Ādibāsi Mahilā*

Āwāj (Voices of Indigenous Women), a magazine with a focus on janajati women, was published by the “National Indigenous Women Forum” (formed in 2055 v.s.). This is probably the first janajati women initiated publication focusing on their issues. Activists, advocates and sympathizers of the issues surrounding the janajati women’s struggle provided additional momentum to the writing process.

Until the second peoples’ movement, continuity to the writing exercise was largely provided by the janajati women involved in the struggle. Increase in writers from within the community and quality of the writings is seen after the second movement. Most writings focus on position, rights, and socio-cultural identity of janajati women. These writings can be broadly grouped into two. The first group has writings on janajati women (i.e. Magar women, Tharu women, etc.) of specific caste. Second group consists of writings on women of janajati community taken as a whole.

There were some debates and exercises around inclusive and proportional representation after the second people’s movement. This aided in raising janajati women’s issue as a question of ‘identity’. The questions found place in debates and academic studies. As a consequence, the writings were provided with a relevant momentum. Later writings are also tied to constitution assembly, inclusiveness, representation, identity and state restructuring. However, the Nepal’s new constitution (2072 v.s.) approved by the constitution assembly did not provide enough materials about the provisions that were incorporated and were not addressed related to janajati women. The writings on constitution assembly and state restructuring only depicts the fluidity of the situation around the constitution drafting process. Janajati women-centered writings depicting the time since the approval of the new constitution are yet to appear.

This bibliography was conceived out of inquisitiveness to understand the janajati movement and situation and role of women in ethnic organizations that has flourished after 2046 v.s. political change. On 2068 v.s. the bibliography list became available to the public through Martin Chautari’s website. The list was revised on 2073 v.s. to include materials published during the period of 2016–2073 v.s. The particular list was published as an excerpt in, *Pahicānko Khojī : Ādibāsī Janajātī Mahilākā Sāmājik, Sāmśkrī ra Rājñitik Sandarbha (2016–2073)* [In Search of Identity: Indigenous Women’s Social, Cultural and Political Context (1960–2016)]. This is the third version of the bibliography.

This bibliography lists writings on janajati women informing the reader about how much work is done by whom and on what subject matter. The preceding list had materials within the period from 2055 to 2068 v.s. collected from different sources and media. Writings from the magazine *Svāsnimānche* (published from 2015 to 2025 v.s.) on janajati women inhabiting in different regions were included in the second edition of the revised list. Those writings have been included in this list. The writings published in *Svāsnimānche* are written by individuals, mostly from non-indigenous background and are all-male. Those writings were written prior to enlistment as indigenous nationalities. It reveals socio-cultural, familial and gendered stage of women from the janajati community of that moment. It also depicts the perception from the outside.

Utmost effort has been made to incorporate subject matters that are significant to questions around the identity of janajati women. Writings in Nepali and English is included. This bibliography is a list of books, journals, magazines, souvenirs, bulletins, published and unpublished reports, and published mouthpiece of social organizations as well as political sister organizations. Due to lack of research and time constraints, the Masters level thesis which do provide information about janajati women-focused study-research has not been included. Daily/weekly newspaper articles and online materials are also excluded from the list. A lot of work is needed to improve upon the list of scholarly work, dissertations, unpublished reports and working papers.

This bibliography is divided into five sections: (i) list of books; (ii) articles from book; (iii) articles from journals; (iv) articles from magazine/souvenir/bulleting; and (v) published and unpublished reports/manuscripts. This catalogue will be useful to those concerned with dimensions of identity of Nepali women, gender dimension of janajati movement and janajati women.

This bibliography is an effort to continue the listing of writings on janajati women. It does not claim to a comprehensive resource on the matter. It will be updated occasionally. I request all the readers for valuable suggestions and support to improve the list and make it relevant in its subject area. You can contact me at rai.kailash@gmail.com

पुस्तक

- आदिवासी जनजाति उत्थान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान । २०६२ । *आदिवासी जनजाति महिलासम्बन्धी कानूनी साक्षरता सहायक पुस्तिका* । ललितपुर : आदिवासी जनजाति उत्थान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान ।
- थेवे, अमृता, सं. । २०७२ । *लिम्बुवान महिला आन्दोलन* । लिम्बुवान : संघीय लिम्बुवान महिला परिषद्, केन्द्रीय कार्य समिति ।
- भट्टचन (गौचन), यशोकान्ति । सन् २००९ । *आदिवासी जनजाति महिलाका लैङ्गिक र जातीय सवाल तथा अधिकारहरू* । ललितपुर : आदिवासी जनजाति उत्थान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान, नेपाल आदिवासी जनजाति महासंघ ।
- भोटे लामा, छिडछिप्पा (ल्होमी) । २०७१ । *ल्होमी-शिङसा नारीको परम्परागत नेतृत्व प्रणाली* । काठमाडौं : लेखिका ।
- भोटे लामा, छिडछिप्पा (ल्होमी) । २०७२ । *ल्होमी नारीको मानव स्रोत विवरणिका (Human Resource Profile of Lhomi (Singsaba) Women)* । काठमाडौं : आदिवासी जनजाति उत्थान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान/लेखिका ।
- यूनडीपी । सन् २०११ । *लैङ्गिक समानता सुनिश्चित संविधान : नयाँ संविधानमा महिला हक तथा लैङ्गिक र समावेशितासम्बन्धी राष्ट्रिय पैरवी* । काठमाडौं : यूएनडीपी ।
- योञ्जन-तामाङ, अमृत । २०७३ । *उज्यालो यात्रामा तामाङ महिला* । काठमाडौं : गान्वा प्रकाशन ।
- राई, कैलाश, सं. । २०७३ । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ (२०१६-२०७३)* । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- राष्ट्रिय आदिवासी जनजाति महिला मञ्च । २०६४ । *संविधानसभा र आदिवासी जनजाति महिला अधिकारसम्बन्धी कानूनी जानकारी निर्देशिका* । काठमाडौं : राष्ट्रिय आदिवासी जनजाति महिला मञ्च ।
- राष्ट्रिय आदिवासी जनजाति महिला महासंघ । २०६७ । *अन्तर्राष्ट्रिय श्रम संगठन महासन्धि नं. १६९, आदिवासी जनजाति महिला अधिकार र कानूनसम्बन्धी प्रशिक्षक सहयोगी निर्देशिका* । काठमाडौं : राष्ट्रिय आदिवासी जनजाति महिला महासंघ ।
- Jones, Rex L. and Shirley Kurz Jones. 1976. *The Himalayan Woman: A Study of Limbu Women in Marriage and Divorce*. Palo Alto, Calif. : Mayfield Pub. Co.
- March, Kathryn S. 2002. *If Each Comes Half way: Meeting Tamang Women of Nepal*. USA: Cornell University Press.
- Molnar, Augusta. 1981. *The Kham Magar Women of Thabang*. Vol. II. Kathmandu: Centre for Economic Development and Administration, Tribhuvan University (TU).
- Pradhan, Bina. 1981. *The Newar Women of Bulu: The Status of Women in Nepal*. Vol. II Part 6. Kathmandu: Center for Economic Development Administration, TU.
- Rajaure, Drone. 1981. *The Tharu Women of Sukhrwar: The Status of Women in Nepal*. Vol. II Part 3. Kathmandu: Center for Economic Development Administration, TU.

पुस्तकका लेखहरू

- अधिकारी, शीला । २०७३ [२०६८] । थारू महिलाहरूको शिक्षामा कमलरी प्रथाको प्रभाव । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ (२०१६-२०७३)* । कैलाश राई, सं., पृ. १७४-१९४ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- आठपहरिया, सरकुमारी । २०७२ । लिम्बुवान आन्दोलनमा आठपहरिया महिलाहरूको भूमिका र भविष्य । *लिम्बुवान महिला आन्दोलन* । अमृता थेवे, सं., पृ. ५६-५८ । लिम्बुवान : संघीय लिम्बुवान महिला परिषद्, केन्द्रीय कार्य समिति ।

- कोइराला, जीवनाथ । २०७३ [२०१६] । कुलुडका आइमाई । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ (२०१६-२०७३)* । कैलाश राई, सं., पृ. २१-२३ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- खनाल, ज्ञानप्रकाश । २०७३ [२०१६] । पाल्पाली मगनीहरू । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ (२०१६-२०७३)* । कैलाश राई, सं., पृ. ३१-३४ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- गाहा मगर, सन्त । २०७३ [२०६८] । राजनीतिमा जनजाति महिला । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ (२०१६-२०७३)* । कैलाश राई, सं., पृ. १३९-१४४ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- गुरुड, देव । २०७३ [२०५७] । आदिवासी महिलाहरू र मुक्तिको प्रश्न । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ (२०१६-२०७३)* । कैलाश राई, सं., पृ. ८८-९६ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- गुरुड, मन्जु । २०७३ । नेपाली आदिवासी जनजाति महिला र वैदेशिक रोजगार । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ (२०१६-२०७३)* । कैलाश राई, सं., पृ. २३७-२४२ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- जोशी, श्री कृष्ण । २०७३ [२०१९] । भोजपुरे रैनी । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ (२०१६-२०७३)* । कैलाश राई, सं., पृ. ३८-४० । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- ठाडामगर, मनकुमारी । २०७३ [२०७१] । मगर जातिमा महिलाको भूमिका र स्थान । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ (२०१६-२०७३)* । कैलाश राई, सं., पृ. १९५-२१९ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- तामाड, परशुराम । २०६५ । महिला र राज्यपुनर्संरचना । *हाम्रो नेपाल: संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र (अल्पसंख्यकको संरक्षण, जातीय स्वशासन, क्षेत्रीय स्वायत्तता र साभा शासनसम्बन्धी दृष्टि र संरचना)* । पृ. ३१२-३२३ । काठमाडौं : मूल्याङ्कन प्रकाशन गृह ।
- तेयुड, विमला । २०७२ । नेपालमा महिला अधिकारको सवालमा संघीय लिम्बुवान महिला परिषद्को भूमिका । *लिम्बुवान महिला आन्दोलन* । अमृता थेवे, सं., पृ. ६२-६४ । लिम्बुवान : संघीय लिम्बुवान महिला परिषद्, केन्द्रीय कार्य समिति ।
- थेवे, अमृता । २०७३ [२०७२] । अन्तर्राष्ट्रिय महिला महासन्धिको सन्दर्भमा लिम्बुवान महिला आन्दोलन र भूमिका । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ (२०१६-२०७३)* । कैलाश राई, सं., पृ. ९७-१०८ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- दिवस, तुलसी र प्रमोद प्रधान, सं. । २०६५ । लैंगिक विविधता । *लोकवार्ता तथा लोकजीवन अध्ययन : नेपाली जीवित सांस्कृतिक सम्पदाको सर्वेक्षण परियोजना प्रकाशनमाला ६, थारू लोकवार्ता तथा लोकजीवन* । पृ. १३७-१४३ । काठमाडौं : नेपाली लोकवार्ता तथा संस्कृति समाज ।
- नेम्बाड, बीर । २०७२ । लिम्बुवान स्वायत्तता र नारी स्वतन्त्रता । *लिम्बुवान महिला आन्दोलन* । अमृता थेवे, सं., पृ. १५-१६ । लिम्बुवान : संघीय लिम्बुवान महिला परिषद्, केन्द्रीय कार्य समिति ।
- पन्त, टङ्क । २०५८ । थारूजातिका युवतीहरूको चाहना र वर्तमान समाज । *छापामा जनजाति* । प्रत्यूष वन्त, कुमार यात्रु र भास्कर गौतम, सं., पृ. १४४-१४६ । काठमाडौं : एकता बुक्स ।
- बज्राचार्य, चुन्दा । २०७३ [२०६२] । राज्यको पुनःसंरचनामा आदिवासी जनजाति महिला । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ (२०१६-२०७३)* । कैलाश राई, सं., पृ. १३२-१३६ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- बुढाथोकी, गजेन्द्र । २०५८ । आदिवासी जनजातिमा सुरक्षित मातृत्वको अभाव । *छापामा जनजाति* । प्रत्यूष वन्त, कुमार यात्रु र भास्कर गौतम, सं., पृ. १५०-१५२ । काठमाडौं : एकता बुक्स ।
- भट्टचन, कृष्णबहादुर । सन् २००५ । आदिवासी जनजाति महिला । *प्रशिक्षक प्रशिक्षणको निर्देशिका: आदिवासी जनजातिका सवालमा कानूनी सचेतना, नेतृत्व विकास र जनवकालत* । पृ. १८८-१९० । ललितपुर : नेपाल आदिवासी जनजाति महासंघ जनजाति सशक्तीकरण परियोजना ।

- भट्टचन, कृष्णबहादुर । २०७३ [२०५६] । के नेपालका आदिवासी जनजाति महिलाहरू संगठित हुन आवश्यक छ ? *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ* (२०१६-२०७३) । कैलाश राई, सं., पृ. ४७-५३ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- भट्टचन, यशोकान्ति । २०५८ । नेपालमा महिला विकासको लैङ्गिक अवधारणा र आदिवासी जनजाति महिलाको स्थान । *छापाया जनजाति* । प्रत्युष वन्त, कुमार यात्रु र भास्कर गौतम, सं., पृ. १३४-१४१ । काठमाडौं : एकता बुक्स ।
- भट्टचन, यशोकान्ति । २०७३ [२०७०] । पहिचान र अधिकारका लागि संघर्षरत नेपालका आदिवासी जनजाति नारीहरू । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ* (२०१६-२०७३) । कैलाश राई, सं., पृ. १६१-१७३ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- भट्टचन (गौचन), यशोकान्ति । २०७३ [२०७२] । संविधान निर्माण प्रक्रिया र संविधानमा आदिवासी जनजाति महिलाको हक अधिकार । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ* (२०१६-२०७३) । कैलाश राई, सं., पृ. १११-११८ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- माखिम, खगेन्द्र । २०७२ । सामन्ती सोच, पितृसत्ता र महिला आन्दोलन । *लिम्बुवान महिला आन्दोलन* । अमृता थेवे, सं., पृ. १७-२६ । लिम्बुवान : संघीय लिम्बुवान महिला परिषद्, केन्द्रीय कार्य समिति ।
- मेन्याङ्बो, इन्दिरा । २०७२ । महिला सशक्तीकरणका लागि संघीय महिला परिषद्को भूमिका । *लिम्बुवान महिला आन्दोलन* । अमृता थेवे, सं., पृ. ४६-५१ । लिम्बुवान : संघीय लिम्बुवान महिला परिषद्, केन्द्रीय कार्य समिति ।
- योञ्जन-तामाङ, अमृत । २०७३ । तामाङ समाजमा महिलाको स्थिति, हैसियत, भूमिका र अधिकार । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ* (२०१६-२०७३) । कैलाश राई, सं., पृ. २२०-२३४ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- योञ्जन-तामाङ, अमृत । २०७३ । 'आमा' शब्दको भाषा वैज्ञानिक विश्लेषण । *उज्यालो यात्रामा तामाङ महिला* । पृ. १४-१६ । काठमाडौं : गान्वा प्रकाशन ।
- योञ्जन-तामाङ, अमृत । २०७३ । तामाङ चेलीको थर परिवर्तन हुँदैन । *उज्यालो यात्रामा तामाङ महिला* । पृ. १७-२० । काठमाडौं : गान्वा प्रकाशन ।
- योञ्जन-तामाङ, अमृत । २०७३ । ताम्बा दर्शनमा लैंगिकता र यौनिकता । *उज्यालो यात्रामा तामाङ महिला* । पृ. २९-३३ । काठमाडौं : गान्वा प्रकाशन ।
- योञ्जन-तामाङ, अमृत । २०७३ । तामाङ साहित्यमा महिला लेखन । *उज्यालो यात्रामा तामाङ महिला* । पृ. ४४-६० । काठमाडौं : गान्वा प्रकाशन ।
- योञ्जन-तामाङ, अमृत । २०७३ । उज्यालो यात्रामा तामाङ महिला । *उज्यालो यात्रामा तामाङ महिला* । पृ. ६१-६८ । काठमाडौं : गान्वा प्रकाशन ।
- योञ्जन-तामाङ, अमृत । २०६७ । ज्यो (पेवा) परम्परा: तामाङ महिलाको सामाजिक-आर्थिक अधिकार । *लोकतन्त्रमा तामाङ पहिचानका सन्दर्भहरू* । पृ. ४९-५७ । टोकियो : तामाङ समाज जापान ।
- राई, कैलाश । २०७३ । आदिवासी जनजाति महिला पहिचानको खोजी । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ* (२०१६-२०७३) । कैलाश राई, सं., पृ. १-१८ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- राई, कैलाश । २०७३ । आदिवासी जनजाति महिला महासंघ : गठन, क्रियाकलाप र औचित्य । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ* (२०१६-२०७३) । कैलाश राई, सं., पृ. ५४-७६ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- राई, कैलाश । २०७३ । संविधानसभा, 'ककस' र आदिवासी जनजाति महिला । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ* (२०१६-२०७३) । कैलाश राई, सं., पृ. ११९-१२७ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- राई, कैलाश । २०७३ [२०६६] । आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक आन्दोलन । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ* (२०१६-२०७३) । कैलाश राई, सं., पृ. १४५-१६० । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।

- राई, कैलाश । २०७३ । नेपालका आदिवासी जनजाति महिला : सन्दर्भ सूची (२०१६-२०७३) । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ (२०१६-२०७३)* । कैलाश राई, सं., पृ. २५९-२८३ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- राई, थुलुङप्रसाद मान । २०७३ [२०१९-२०२०] । रैनीहरूमा कलङ्क । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ (२०१६-२०७३)* । कैलाश राई, सं., पृ. ४१-४३ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- रानामगर, संगिनी । २०७३ [२०६०] । नेपालमा महिला आन्दोलन र जनजाति महिलाहरू । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ (२०१६-२०७३)* । कैलाश राई, सं., पृ. ७९-८३ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- रानामगर, संगिनी । २०७३ [सन् २०००] । जनजाति महिला र आन्दोलनको बाटो । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ (२०१६-२०७३)* । कैलाश राई, सं., पृ. ८४-८७ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- रोका मगर, कमला । २०७३ [२०६५] । नयाँ संविधान र जनजाति महिला मुक्तिको सवाल । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ (२०१६-२०७३)* । कैलाश राई, सं., पृ. १२८-१३१ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- लिङ्देन 'मिराक', कुमार । २०७२ । संघीय, समानुपातिकता, पहिचान र लिम्बुवान आन्दोलनमा महिलाहरू किन लाग्ने ? *लिम्बुवान महिला आन्दोलन* । अमृता थेबे, सं., पृ. ६-१४ । लिम्बुवान : संघीय लिम्बुवान महिला परिषद्, केन्द्रीय कार्य समिति ।
- लिम्बु, छवि सुब्बा सङ्बाङ्फे । २०७२ । लिम्बुवान आन्दोलन र महिला सहभागिता । *लिम्बुवान महिला आन्दोलन* । अमृता थेबे, सं., पृ. २७-३० । लिम्बुवान : संघीय लिम्बुवान महिला परिषद्, केन्द्रीय कार्य समिति ।
- लिम्बु, दीपा । २०७२ । लिम्बुवान आन्दोलनमा महिला नेतृत्व । *लिम्बुवान महिला आन्दोलन* । अमृता थेबे, सं., पृ. ५२-५५ । लिम्बुवान : संघीय लिम्बुवान महिला परिषद्, केन्द्रीय कार्य समिति ।
- लिम्बु, शान्ता योङ्हाङ । २०७२ । लिम्बुवान आन्दोलन र महिला अधिकारको सवाल । *लिम्बुवान महिला आन्दोलन* । अमृता थेबे, सं., पृ. ४५-४७ । लिम्बुवान : संघीय लिम्बुवान महिला परिषद्, केन्द्रीय कार्य समिति ।
- शाक्य, जगमोहन । २०७३ [२०१७] । पूर्व पहाडका गुरुङ्सेनीहरू । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ (२०१६-२०७३)* । कैलाश राई, सं., पृ. २४-२६ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- श्रेष्ठ, हिरण्यलाल । २०७३ [२०१७-२०१८] । पोखराली नारीहरू । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ (२०१६-२०७३)* । कैलाश राई, सं., पृ. २७-३० । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- शेर्पा, लक्की । २०७१ । नेपालमा आदिवासी जनजाति महिलाका सवाल । *लिम्बुवान महिला आन्दोलन* । अमृता थेबे, सं., पृ. ७१-७५ । लिम्बुवान : संघीय लिम्बुवान महिला परिषद्, केन्द्रीय कार्य समिति ।
- सुनुवार, देवकुमार । २०७३ । बेचबिखन र आदिवासी जनजाति महिला । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ (२०१६-२०७३)* । कैलाश राई, सं., पृ. २४३-२५६ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- सुवेदी, पुण्यप्रसाद । २०७३ [२०१९] । लिम्बुनी चेलीहरू । *पहिचानको खोजी : आदिवासी जनजाति महिलाका सामाजिक, सांस्कृतिक र राजनीतिक सन्दर्भ (२०१६-२०७३)* । कैलाश राई, सं., पृ. ३५-३७ । काठमाडौं : इण्डिजिनियस मिडिया फाउण्डेसन ।
- Bhattachan, Yasso Kanti. 2015. Diversity in Situation and Role of Indigenous Women in Addressing Climate Change in Nepal. *Climate Change and Indigenous Peoples: Policies and Practices in Nepal*. Krishna B. Bhattachan, Pasang Sherpa and Pasang Dolma Sherpa, eds., pp. 193-206. Lalitpur: Nepal Federation of Indigenous Nationalities and Centre for Indigenous Peoples' Research and Development.
- Sherpa, Tsering. 2011. Indigenous Women in Khasur and Kalleri Villages of Nepal: Traditional Knowledge and Adaptation Strategies in the Face of Climate Change. In *Indigenous Women, Climate Change and Forests*. Wilfredo V. Alangu, Grace Subido and Ruth Tinda-an, eds., pp. 93-126. Philipinnes: Tebtebba Foundation.

जर्नलका लेखहरू

- गुरुङ, ज्योति । सन् २००८ । आदिवासी जनजाति महिलाहरूको स्थिति । *नेपाल आदिवासी जर्नल* १(१): ६९-७५ ।
 थेवे, अमृता । २०६७ । लिम्बु समुदायमा लैङ्गिक समानता । लिम्बुवान जर्नल । पृ. ६५-७३ ।
 राई, कैलाश । सन् २००८ । आदिवासी जनजाति महिला आन्दोलन र जनजाति महिला महासंघ । *स्टडिज इन नेपाली हिस्ट्री एण्ड सोसाइटी* १३(१): १४७-१९९ ।
 शेर्पा, लक्की । २०६४ । संविधानसभाको निर्वाचनमा नेपालका आदिवासी जनजाति महिलाहरू । *शोधमाला : संविधानसभा र राज्यको पुनर्संरचना* ३(१): ६६-६९ ।
 Bhujel, Ram C., Madhav K. Shrestha, Jharendu Pant and Sukanya Buranrom. 2008. Ethnic Women in Aquaculture in Nepal. *Development* 51(2): 159–264.
 Gellner, Devid N. 1991. Hinduism, Tribalism and the Position of Women: The Problem of Newar Identity. *MAN* 26(1): 105–125.
 Pokharel, Samidha. 2009. Gender Discriminatory Practices in Tamang and Brahmin Communities. *Tribhuvan University Journal Volume XXVI(1)*: 85–98.
 Rai, Janak. 2014. “Women are the Pillars of Our Culture”: Bohna as a Resurgent Cloth among the Dhimal. *Dhaulagiri Journal of Sociology and Anthropology* 8: 99–112.
 Tamang, Stella. 2004. Indigenous Women and Armed Conflicts in Nepal. *Indigenous Affairs* 1-2/04: 46–51.
 Manandhar, Sumitra. 2065 v.s. Issue of Indigenous Women in Present Day Context of Nepal. *Janajati Journal* 1(1): 37–41.
 Molnar, Augusta. 1982. Women and Politics: Case of the Kham Magar of Western Nepal. *American Ethnologist* 9(3): 485–502.

म्यागेजिन/स्मारिका/बुलेटिनका लेख/रचना

- आदिवासी महिला आवाज । २०५७ । आदिवासी महिलाहरूको चुनौति (सम्पादकीय) । *आदिवासी महिला आवाज* २(३): पृष्ठ उल्लेख नभएको ।
 आदिवासी महिला आवाज । २०५६ । आगामी निर्वाचनमा आदिवासी महिलाहरू (सम्पादकीय) । *आदिवासी महिला आवाज* १(१): पृष्ठ उल्लेख नभएको ।
 आदिवासी महिला आवाज । २०५६ । आदिवासी-जनजाति महिला र विकास । *आदिवासी महिला आवाज* १(१): १-९ ।
 आदिवासी महिला आवाज । २०५६ । नेपालका मगर जातिका महिलाहरूको स्थिति र अवस्था । *आदिवासी महिला आवाज* १(१): ३१-३२ ।
 आदिवासी महिला आवाज । २०५६ । नवौँ योजना (२०५४-२०५९) : विकास कार्यक्रममा आदिवासी तथा जनजाति । *आदिवासी महिला आवाज* १(१): ३७-४० ।
 आदिवासी महिला आवाज । २०५६ । नवौँ योजना (२०५४-२०५९) : महिला तथा समाज कल्याण मन्त्रालयको महिला विकाससम्बन्धी अवधारणापत्र । *आदिवासी महिला आवाज* १(१): ४१-४४ ।
 आलेमगर, सुरेश । २०५७ । आदिवासी/जनजाति महिलाहरू र संगठनको औचित्य । *आदिवासी महिला आवाज* २(३): ६ ।
 केशव । २०२० । ज्यामी दिदी-बहिनीहरू ! *स्वास्नीमान्छे* २७-३०: १३-१४ ।
 खासू, गंगा । २०६८ । मगर महिलाको सशक्तीकरण । *मिमिक* १३(१०) ।
 गुरुङ, शोभा । २०६४ । महिला सहभागिताको कुरा गफ मात्र ... । *तमु सुँ ताँ* १५(१): ६ ।
 गोले, श्रृजना । २०६४ । तामाङ साहित्यमा नारी स्रष्टा । *छार गोडमा* ४(४०): १८-१९ ।
 घर्ति मगर, ओनसरी । २०६५ । राज्यको पुनःसंरचनामा आदिवासी जनजाति र महिला सवाल । *मगराँत* २(३): २७-२९ ।
 चौधरी, कल्पना । २०५६ । मधेशी आदिवासी-जनजाति महिला । *आदिवासी महिला आवाज* १(१): १३-१४ ।
 चौधरी, शैलेन्द्र । २०७२ । थारू महिला सभा (उपत्यका) र थारू महिला समाजको भूमिका । *फुलरिया* ५(४): ५७-५८ ।
 जिरेल, शान्ति । २०६५ । नयाँ बन्ने संविधानमा आदिवासी जनजाति महिला । *सीमान्तकृत आवाज* १(३): १६-१७ ।

- थापामगर, प्रदीप । २०५६ । 'डल्ली' मगरनीहरूको अन्तर कथा । *आदिवासी महिला आवाज* १(१): १९-२० ।
- थापामगर, हरिता । २०६७ । महिला र मगर महिला । *मगर आवाज* १४(१): ६६ ।
- थिङ, इन्दिरा र मोहनसिंह लामा । २०६१ । सञ्चार जगतमा आदिवासी जनजाति महिला । *ग्रेनग्याम* २(१३): ३७-३९ ।
- थेवे, अमृता । २०६५ । राज्यको पुनःसंरचनामा आदिवासी जनजाति महिलाको सवाल । *पालाम मासिक* ४(१): २४-२५ ।
- दहित, राम । २०७२ । कागजमै सीमित : कमहरी मुक्ति । *चली गोचाली* १(६): २२-२५ ।
- दृष्टि, गिता । २०७२ । थारू महिलाको निर्णय गर्ने अधिकारमा पहुँच । *फुलरिया* ५(४): ३६-३७ ।
- बुढाथोकी मगर, यमबहादुर । २०७० । मगर महिलाको भूमिका । *मास्टो मेमा चिम्चा* । पृ. ३७-३८ ।
- बुढामगर, बमकुमारी । २०७० । मगर समाजमा महिलाको भूमिका । *लोकसंस्कृति* ९(९): ७८-८० ।
- भट्टचन (गौचन), यशोकान्ति । २०५६ । थकाली महिला : एक चिनारी । *आदिवासी महिला आवाज* १(२): २३-२४ ।
- भट्टचन (गौचन), यशोकान्ति । २०६४ । थकाली महिला । *हाम्रो सम्पदा* ७(८): १२९-१३० ।
- भट्टचन (गौचन), यशोकान्ति । २०६७ । संविधानमा आदिवासी जनजाति महिलाका एजेण्डाहरू । *महिला चिन्तन* १(१०): ३२-३४ ।
- भट्टचन, यशोकान्ति । २०६९ । आदिवासी जनजाति महिलाका अधिकार । *द एथनिक भ्वाइस्* १(३): १३ ।
- भट्टचन, यशोकान्ति । २०७० । महिला र आदिवासी जनजाति मैत्री संविधान । *मास्टो मेमा चिम्चा* । पृ. २७-२८ ।
- मनोरमा/दीपा । २०६९ । स्वाभलम्बी सुनुवार चेलीहरू । *सिर्मी* ११(७): ८-१५ ।
- मल्ल, नारायणी देवी । २०५६ । आदिवासी जनजाति महिला संगठन : एक चिनारी । *आदिवासी महिला आवाज* १(१): २९-३० ।
- महर्जन, लक्ष्मी । २०६८ । नयाँ संविधानमा आदिवासी जनजाति महिला अधिकार । *द एथनिक भ्वाइस्* १(१): १४ ।
- महर्जन, बसन्त । २०६६ । मगरात क्षेत्रका भाँक्रीहरू पुरुषभन्दा महिला शक्तिशाली । *हसना* ५(३२): १४-१८ ।
- महत (सुनुवार), एलिशा । २०६९ । उधौलीमा महिला सहभागिता । *सिर्मी* ११(७): ४९-५० ।
- माबुहाङ, बालकृष्ण । २०५६ । आदिवासी जनजाति महिला आन्दोलन औचित्य : एक विवेचना । *आदिवासी महिला आवाज* १(२): ८-११ ।
- योङहाङ, शान्ता । २०६७ । नेपालको जातीय मुक्ति आन्दोलनमा लिम्बुवानी महिला आन्दोलनको कार्यदिशा । *संघीय मासिक* १(२): ३८-३९ ।
- राई, किराती जेबी । २०५३ । किरात-राई जातिका महिलाहरू : जोसँग पुरुषले जस्तै हुँकार गर्ने शक्ति छ । *विदुषी* १(१): २७-२८ ।
- राई, किवाङ हाङ । २०४० । वान्तावा राईको पाङतेन् रीतमा नारी जातिको स्थान । *कोङपी-२१* ४(६): २३-२४ ।
- राई, कैलाश । २०६६ । महिला 'ककस' र जनजाति महिला । *हामी* ३(९): ३९-४० ।
- राई, कैलाश । २०६६ । आदिवासी जनजाति महिला आन्दोलन र लैङ्गिक सवाल । *हामी* ३(८): ८-९ ।
- राई, कैलाश । २०६८ । जनजाति महिलासम्बन्धी अभिलेखन । *जनपहुँच* ३(५): १८-१९ ।
- राई, कैलाश । २०६९ । आदिवासी जनजाति महिलाका मुद्दा र संविधानसभा । *द एथनिक भ्वाइस्* १(३): २४ ।
- राई, नारायणदेवी । २०६७ । आदिवासी जनजाति समाज र महिला । *संघीय मासिक* १(३) : ३७-३८ ।
- राई, पद्मा । २०६७ । आदिवासी जनजाति आन्दोलन र महिला । *महिला बुलेटिन* १२(१): ५०-५१ ।
- राई, ममता साम्पाङ । २०७० । महिला आन्दोलन र आदिवासी जनजाति महिला । *खक्लूङ* १(१): ३५ ।
- राई, मुगामाया । २०५८ । बाहिङ राईहरूको घर शिलान्यासमा महिलाको भूमिका । *लिब्जु-भुम्जु* १०(३): २९-३० ।
- राई, विष्णु तुम्वाहाङ्फे । २०६७ । महिला मुक्ति आन्दोलनको समीक्षा र अबको कार्यदिशा । *संघीय मासिक* १(२): २५-२७ ।
- राई, सुमाया । २०६४ । किरात राई समुदायभित्र महिला । *हाम्रो सम्पदा* ७(८): ४८-४९ ।
- राई, सुमाया । २०६८ । महिला अधिकार र आदिवासी जनजाति महिला । *द एथनिक भ्वाइस्* १(२): १० ।
- राजभण्डारी, मीरा । २०७३ । पत्रकारितामा आदिवासी जनजाति महिला पत्रकार, अवस्था र चुनौती । *फोनिय* (राष्ट्रिय भेला विशेष २०७३) । पृ. ५०-५१ ।
- राना, वि.के. । २०५६ । जनजाति दिदीबहिनीहरूको दायित्व । *आदिवासी महिला आवाज* १(२): २६ ।
- रानामगर, उमा । २०६६ । विषय पुरानो बहस नयाँ लैङ्गिक समानता । *मगर* १(१): ४७ ।
- रानामगर, सिरा । २०६६ । मगर महिला संघको कर्तव्य र दायित्व । *मगर* १(१): ४६ ।
- राना, संगिनी । २०५४ । जनजाति महिलाहरूको कथा र व्यथा । *कानूड लाम* ३(१): १०-११ ।
- रानामगर, संगिनी । २०५५ । आदिवासी-जनजाति महिलाहरूको अस्मिता पहिचान । *कानूड लाम* ४(१): १०-११ ।

- रानामगर, संगिनी । २०५७ । जनजातिका संस्कृतिमा यौन स्वतन्त्रताको प्रश्न ? *आदिवासी महिला आवाज* २(३): २२-२३ ।
 लामा, बुद्धश्री । २०६७ । अन्तर्राष्ट्रिय महिलावादको आन्दोलन र नेपाली आदिवासी जनजाति महिला । *संघीय मासिक* १(४/५): १२-१३ ।
 लुङ्गेली मगर, सला । २०५५/५६ । नेपालका अग्रणी मगर महिलाहरू । *राहा* ५(५): ६-१९ ।
 विद्रोही । २०२२ । भक्तपुरका स्वास्नीमान्छे । *स्वास्नीमान्छे* ८(३८): १३-१४ ।
 शेर्पा, आडदावा । २०६८ । आत्मनिर्णयको अधिकार र महिलाको सवाल । *द एथनिक भ्वाइस्* १(१): २ ।
 सिर्मी । २०६५ । राजनीतिमा महिला । ७(६): ५७-५९ ।
 सुनुवार, मनोरमा । २०६४ । महंगा हुन्छन् सुनुवार चेलीहरू (कोइच तमी) । *हाम्रो सम्पदा* ७(८): ३३-३५ ।
 सुनुवार महिला समाज । २०६० । सुनुवार महिला: एक परिचय । *सिर्मी* २(२): १-५ ।
 सुनुवार, मधु । २०६९ । किन लेख्दैनन् कोइच महिलाहरू ? *कोइच बु* २१(१): ६४-६५ ।
 सुनुवार, लक्ष्मी । २०६९ । आन्दोलनमा आदिवासी जनजाति महिला । *सिर्मी* ११(७): ४२-४४ ।
 सुनुवार, सुशीला । २०६० । सिरहाका सुनुवार महिलाहरूको अवस्था । *सिर्मी* २(२): १५-१६ ।
 सोराली मगर, मौसमी । २०७० । मगर संस्कृतिमा महिलाको भूमिका : एक मानवशास्त्रीय दृष्टिकोण । *मास्टो मेमा चिम्चा* ।
 पृ. ४५-४६ ।
 Aadibasi Mahila Awaj. 2057 vs. Beijing Declaration of Indigenous Women: NGO Forum, United Nations Fourth World Conference on Women. 2(3): 13–17.
 Shneiderman, Sara. 2057 vs. Sisterly Clans: A Collection of Thoughts on Thami Women. *Aadibasi Mahila Awaj* 2(3): 18–21.

प्रकाशित/अप्रकाशित प्रतिवेदन/कार्यपत्र

- गोतामे, जमुना । सन् २००८ । थारू समुदायका महिलाहरूमा हुने घरेलु हिंसा : सर्लाही जिल्ला, जब्दी गा.वि.स.को अध्ययन ।
 अप्रकाशित प्रतिवेदन, सामाजिक समावेशीकरण अनुसन्धान कोषमा प्रस्तुत ।
 चौधरी, सायनी । सन् २००८ । थारू महिलाहरूको सामाजिक आर्थिक अवस्था: दाङ जिल्ला, उर्हारि गा.वि.स.को अध्ययन ।
 अप्रकाशित प्रतिवेदन, सामाजिक समावेशीकरण अनुसन्धान कोषमा प्रस्तुत ।
 तामाङ, स्टेला । २०६३ । महिला र संविधानसभा । अप्रकाशित कार्यपत्र, आदिवासी जनजाति गणतान्त्रिक महिला मोर्चाको
 राष्ट्रिय भेलामा प्रस्तुत ।
 तुम्बाहाङ्गे, शिवमाया । २०६२ । धिमाल, भ्राङ्गड तथा थारू महिलाहरूलाई सशक्तीकरण गर्ने सवाल एक अध्ययन : उर्लावारी
 गा.वि.स. मोरङ । अप्रकाशित प्रतिवेदन, जनजाति सशक्तीकरण परियोजना, नेपाल आदिवासी जनजाति महासंघमा प्रस्तुत ।
 भट्टचन (गौचन), यशोकान्ति । २०५५ । थकाली महिलाको भूमिका र समस्याहरू । अप्रकाशित कार्यपत्र, थकाली सेवा समिति,
 केन्द्रीय समितिको अनुसन्धान समितिद्वारा जेठ १ गते काठमाडौंमा आयोजित “थकाली जाति: हिजो, आज र भोलि”
 विषयक एकदिने गोष्ठीमा प्रस्तुत ।
 बज्रचार्य, चुन्दा । २०६३ । महिला र संविधानसभा । अप्रकाशित कार्यपत्र, राष्ट्रिय आदिवासी जनजाति महिला महासंघको
 राष्ट्रिय भेलामा प्रस्तुत ।
 बुढामगर, बमकुमारी । मिति उल्लेख नभएको । नेपाली राजनीतिमा आदिवासी जनजाति महिला । अप्रकाशित कार्यपत्र,
 कार्यक्रम तथा पेश गरिएको संस्था उल्लेख नभएको ।
 राई, रिता देवी । सन् २००८ । घरेलु हिंसा: ईलाम जिल्ला, चमैता गा.वि.स.का राई महिलाहरूको अध्ययन । अप्रकाशित
 प्रतिवेदन, सामाजिक समावेशीकरण अनुसन्धान कोषमा प्रस्तुत ।
 राई, शान्ति कुमारी । २०६३ । संविधानसभा र संविधानसभामा आदिवासी जनजाति महिलाको भूमिका । अप्रकाशित कार्यपत्र,
 राष्ट्रिय आदिवासी जनजाति महिला महासंघमा २०६३ माघ २ मा प्रस्तुत ।
 राई, शान्ति । मिति उल्लेख नभएको । आदिवासी जनजाति महिलाको पहिचानसहित संविधान सभाको निर्वाचनमा आदिवासी
 महिलाका स्थान । <http://www.ncard.org.np/download-articles/7%20Shanti%20Rai.pdf>; ६ नोभेम्बर
 २००९ मा हेरिएको ।

- रानामगर, संगिनी । २०६२ । मगर महिलाको ऐतिहासिक जातीय पहिचानबारे एक अध्ययन । अप्रकाशित प्रतिवेदन । नेपाल मगर महिला संघ केन्द्रीय समिति, काठमाडौं ।
- राष्ट्रिय आदिवासी जनजाति महिला महासंघ । सन् २०११ । महिला विरुद्ध हुने भेदभाव उन्मूलन हेर्ने समिति (सिड) : ४९ औं सत्र, ११-२९ जुलाई, नेपालमा आदिवासी महिलाहरूको अधिकार (Committee on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women (CEDAW), नेपालले पेस गरेको चौथो र पाँचौं आवधिक प्रतिवेदनको छयाँ प्रतिवेदन (नेपाली-अंग्रेजी, द्विभाषी) । काठमाडौं : राष्ट्रिय आदिवासी जनजाति महिला महासंघ ।
- Adhikari, Shila. 2008. Post Conflict Situation Analysis of Tharu Widows of Beluwa and Bargadi in Dang District. Unpublished Report, Social Inclusion Research Fund (SIRF).
- Chaudhari, Nitu. 2008. Tharu Women Speaks about Domestic Violence: Root Cause and Consequences. Unpublished Report, SIRF.
- Chaudhari, Sayni. 2009. Socio-Economic Status of Tharu women : A Study of Urhari VDC, Dang District. Unpublished Report, SIRF.
- Gachhadar, Pramila. 2012. Tharu Women and Their Arts & Crafts (Final Report). Unpublished Report, SIRF.
- Limbu, Bhima Subba. 2008. The Status of Women in Kirat Religion. Unpublished Report, SIRF.
- Limbu, Sunita Yonghang. 2011. Intra Socio-Cultural Dimension of Exclusion: A Study of Limbu Women. Unpublished Report, SIRF.
- Magar, Dil Prasad. 2008. Situation of Female Poverty in Magar Community: A Comparative Study of Mamling VDC and Wana VDC of Sankhuwasabha District. Unpublished Report, SIRF.
- Manandhar, Sarah Shepherd. 2010. An Introduction to Dhimal Weaving. Unpublished MS.
- Mitchell, Kine Valvik. 2013. *Hariyo Ban Program: Identifying Barriers to Dalit and Janajati Women's Successful Leadership in Community Based Forest Management in Nepal*. Report 029. Kathmandu: CARE, Nepal.
- MIWUI. date not Mentioned. *Impacts of Climate Change on Mugal Indigenous Women and Their Access to Climate Justice*. Kathmandu: Mugal Indigenous Women Upliftment Institute (MIWUI).
- NEFIN and NIWF. 2015. *National Level Sharing and Dialogue on Indigenous Women's Issues and Concerns in Nepal: National Workshop Report*. Kathmandu: Nepal Federation of Indigenous Nationalities (NEFIN) Climate Change Partnership Program and National Indigenous Women's Federation (NIWF).
- NIWF. 2014. Indigenous Women's Participation in State Mechanism: Institutional Level Indigenous Women's Participation Survey. Unpublished Report, NIWF.
- NIWF. 2014. A Report on the Consultation Workshop on the Key Concerns of Indigenous Women. Unpublished Report, NIWF.
- NIWF. 2011. Empowering Indigenous Women in Traditional Customary Institutions: Baseline Report of Nepal (Main Report). Available at: www.niwf.org.np/index.php?option=com_content&view=article&id=31:baseline-survey&catid=2:news-a-events; accessed 5 April 2016.
- Rai, Rita. 2008. A Study on Gender Discrimination, Nature and Practice in Rai and Brahmin Community: A Case Study of Uralbari VDC of Morang District. Unpublished Report, SIRF.
- Samal, Shabnam. 2008. A Study on Wife-Battering in Magar Community: A Case Study of Danda Bazaar VDC of Dhankuta District. Unpublished Report, SIRF.
- Thapa, Jeni. 2009. A Study of Paradox of Ihi and Single Womenhood with Respect to Myths and Symbolic Meaning in Newar Women of Panga Des. Unpublished Report, SIRF.
- Thapa Magar, Shyamu, Krishna Bahadur Thapa, Dil Prasad Thapa and Devi K. Ale. 2006. Action Research Report on "Indigenous Knowledge Systems and Practices on Resource Mobilization among Magars in Tanahu

District: A Gender Based Study”. Unpublished Report, Nepal Federation for Indigenous/Nationalities, Janajati Empowerment Project.

United Nations Department of Economic and Social Affairs. 2010. *Gender and Indigenous Peoples, Briefing Note No.1*. New York: The Secretariat of the Permanent Forum on Indigenous Issues, Division for Social Policy and Development, United Nations Department of Economic and Social Affairs.